

30.06.2022

Høringsnotat - Kontraktsunntak i grunnrenteskatten knyttet til fastprisavtaler for strøm

Innhold

1	Innledning og bakgrunn	3
2	Gjeldende rett	5
2.1	Skattereglene	5
2.2	Bakgrunn for gjeldende verdsetting av kraft solgt på langsiktige kontrakter .	8
2.3	Forbrukervernlovgivningen	10
3	Nærmere om grunnrenteskatt og muligheten for prissikring	11
4	Departementets vurderinger og forslag	16
4.1	Utforming av et nytt kontraktsunntak ved standardiserte fastprisavtaler	19
4.1.1	Krav til fastpriskontraktene mellom kraftprodusent og strømleverandør..	21
4.1.2	Krav til fastprisavtalene mellom strømleverandører og sluttbrukere	22
4.1.2.1	Standardiserte fastprisavtaler.....	22
4.1.2.2	Måling av forbruk.....	23
4.1.3	Tilordning av volum	24
4.1.4	Avvikling av avtaler mv.	24
4.1.4.1	Avvikling av avtale mellom kraftprodusent og strømleverandør	24
4.1.4.2	Brudd på vilkår hos strømleverandør	24
4.1.4.3	Avbrudd fra sluttbrukerens side.....	25
4.2	Forholdet til de gjeldende unntakene for industrien og konsesjonskraft	26
5	Økonomiske og administrative konsekvenser av et nytt kontraktsunntak.....	27
5.1	Økonomiske og administrative konsekvenser for staten.....	27
5.2	Økonomiske og administrative konsekvenser for bransjen	31
5.3	Økonomiske og administrative konsekvenser for sluttbrukere.....	32
5.4	Ikrafttredelse av et nytt kontraktsunntak	32
	Vedlegg 1 Regneeksempler	37
	Vedlegg 2 Innspill fra Eidsiva Energi AS	40

1 INNLEDNING OG BAKGRUNN

Høsten 2021 utviklet de norske kraftprisene seg på en måte som man ikke har sett i de tretti årene Norge har hatt en markedsorganisering av kraftforsyningen. Kraftprisene i Sør-Norge økte kraftig utover høsten. Også i landene rundt oss har prisene vært svært høye. Utsiktene til den videre utviklingen i 2022 tyder på at kraftprisene kan bli liggende på et høyt nivå også det kommende året, men usikkerheten er stor.

Med unntak av kraftintensiv industri har norske sluttbrukere i liten grad inngått fastprisavtaler for levering av strøm. Produsentene av elektrisitet har i liten grad levert strøm for videresalg gjennom fastprisavtaler til husholdninger og næringsliv utover kraftintensiv industri. Husholdningene har dermed stort sett vært prisgitt et svært lite marked tilbudt av enkelte strømleverandører. Ved utgangen av første kvartal 2022 var andelen med fastprisavtaler 5,2 pst. for husholdninger og 3,7 pst. for tjenesteytende næringer. 76 pst. av husholdningene og 91 pst. i tjenesteytende næringer hadde kontrakter knyttet til spotmarkedsprisen, mens 19 pst. av husholdningene og 5 pst. i tjenesteytende næringer hadde avtaler med variabel pris.¹ Dette gjør at økte spotmarkedspriser raskt slo ut i høyere strømregninger for de fleste sluttbrukerne i Sør-Norge.

Regjeringen har gjennom vinteren 2021/22 innført en rekke midlertidige støtteordninger som hjelp til husholdningene for å håndtere de høye strømprisene, herunder den midlertidige strømstønsordningen, økt bostøtte, økt støtte til studentene, økt støtte til kommunene og økt støtte til enøk-tiltak. Regjeringen arbeider med ytterligere konkrete tiltak som skal legge bedre til rette for et tilbud av fastprisavtaler til husholdninger og næringsliv gjennom standardiserte kontrakter og endringer av grunnrenteskatten. Hensikten er at det skal bli enklere for sluttbrukerne å oppnå mer forutsigbare strømregninger og at kraftprodusentene skal kunne tilby store volumer på fastpris som strømleverandørene kan videreselge til både husholdninger og

¹ Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 09364: Kraftpriser i sluttbrukermarkedet, etter kontraktstype, statistikkvariabel og kvartal.

næringslivskunder. Ikke minst er dette viktig for næringslivet, som ikke er omfattet av en generell strømstønsordning slik som husholdningene. Dette ble varslet i pressemelding fra Finansdepartementet nr. 15/2022 av 6. april 2022² og i Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*.

Høringsnotatet gjelder endringer av grunnrenteskatten, men må ses i sammenheng med bransjens arbeid med standardiserte og transparente avtaler, herunder fastprisavtaler, for sluttbrukermarkedet (se punkt 4.1.2.1 nedenfor). Som tidligere varslet tas det sikte på behandling av et forslag om et nytt kontraktsunntak knyttet til slike fastprisavtaler i Stortinget i løpet av høstsesjonen 2022 og innføring fra 1. januar 2023.

Grunnrenteskatten på vannkraft har siden innføringen i 1997 tatt utgangspunkt i spotmarkedsprisen. Det har vært begrunnet med at spotmarkedsprisene gir et objektivt uttrykk for hvilken pris kraften på ethvert tidspunkt kan selges til, og dermed et godt anslag på grunnrenten. Den fungerer også som en normpris som motvirker uønskede skattemessige tilpasninger.

Kraftbransjen har uttalt at en gjennom endringer i reglene om grunnrenteskatt kan legge bedre til rette for et tilbud av fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet for strøm, både for bedrifter og forbrukere. Bransjen har tatt til orde for å utvide unntaket fra spotmarkedspris for langsiktige kontrakter som oppfyller særskilte vilkår, til å omfatte produksjon levert til nærmere bestemte fastprisavtaler. Departementet har mottatt et innspill fra Eidsiva Energi AS der det er lagt til grunn at strømleverandørene skal tilby standardiserte fastprisavtaler til sluttbrukerne med et maksimalt prispåslag på den fastprisen leverandørene betaler til kraftprodusentene.

² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/endringer-som-skal-gi-bedre-fastprisavtaler-pa-strom/id2907511/>

I tråd med Utredningsinstruksen er det i dette høringsnotatet belyst egenskaper ved to ulike måter å verdsette vannkraft i grunnlaget for grunnrenteskatt: Gjeldende regler, der hovedregelen er at kraften verdsettes til spotmarkedspris, og en modell der det innføres et nytt unntak fra denne hovedregelen for nærmere spesifiserte fastprisavtaler for strøm. Det bes om høringsinstansenes syn på valg av modell, samt den praktiske gjennomføringen av et nytt kontraktsunntak.

2 GJELDENE RETT

2.1 Skattereglene

Eiere av vannkraftverk ilegges ordinær selskapsskatt, grunnrenteskatt, naturressursskatt, konsesjonskraft og konsesjonsavgift, samt eiendomsskatt. I skatteloven kapittel 18 er det gitt særlige regler blant annet for skattlegging av inntekt fra produksjon, omsetning, overføring og distribusjon av vannkraft.

Eiere av kraftverk i Norge over en viss størrelse skal svare grunnrenteskatt til staten på grunnlag av en grunnrenteinntekt beregnet ved det enkelte kraftverk etter reglene i skatteloven § 18-3. Reglene om grunnrenteskatt gjelder for kraftverk med generatorer som i inntektsåret har en samlet påstemplet merkeytelse på minst 10 000 kVA, jf. skatteloven § 18-3 tiende ledd.

Grunnrenteskatt beregnes ved å ta utgangspunkt i en normert markedsverdi av det enkelte kraftverks produksjon i inntektsåret, fratrukket driftsutgifter, konsesjonsavgift, en særlig beregnet og grunnrenterelatert selskapsskatt samt eiendomsskatt. Videre gis det fradrag for investeringskostnader. Fra og med 2021 kan inntektsårets kostnader som ellers er aktiveringspliktige, fradragsføres umiddelbart. Kostnader til erverv av kraftanlegg eller fallrettighet kan ikke fradragsføres umiddelbart.

Investeringskostnader som er aktiveringspliktige *før* 1. januar 2021 kommer gradvis til fradrag gjennom avskrivninger og friinntekt. Friinntekten skal kompensere for at avskrivninger gjennomføres over driftsmidlenes levetid, i stedet for at kostnadene utgiftsføres umiddelbart. Den formelle grunnrenteskattesatsen er 47,4 pst., mens den

effektive satsen (når en tar hensyn til at grunnrenterelatert selskapsskatt er fradragberettiget) er 37 pst.

Skatteloven § 18-3 annet ledd gir reglene for inntektssiden i beregningsgrunnlaget for grunnrenteskatt. Hovedregelen er at kraften verdsettes til spotmarkedspris fastsatt i kraftmarkedet. Utgangspunktet for beregning av grunnlaget for grunnrenteskatt er årlige brutto salgsinntekter som settes til summen av årets spotmarkedspriser per time multiplisert med faktisk produksjon ved kraftverket i de tilhørende tidsavsnittene. Timesmåling av produksjon i kraftverk er nærmere regulert i Finansdepartementets forskrift til skatteloven.

Fra hovedregelen for beregning av grunnlaget for grunnrenteskatt er det gjort noen unntak:

- Konesjonskraft verdsettes til konesjonskraftprisen, jf. skatteloven § 18-3 andre ledd bokstav a nr. 1.
- Langsiktige kontrakter inngått før 1996 verdsettes til kontraktsprisen, jf. skatteloven § 18-3 andre ledd bokstav a nr. 2.
- Langsiktige kontrakter inngått fra og med 1996 med vilkår om bestemte former for industriell bruk av kraften verdsettes til kontraktsprisen, jf. skatteloven § 18-3 andre ledd bokstav a nr. 2. Dette gjelder kraft levert i henhold til kontrakter som er inngått etter 1. januar 1996 på stortingsbestemte vilkår med varighet på sju år eller mer og kraft levert i henhold til andre kontrakter som er inngått etter 1. januar 1996 med uavhengig kjøper, dersom kontrakten har en varighet på minst syv år og omfatter en samlet kraftleveranse på minst 150 GWh i løpet av kontraktsperioden og kraften forbrukes i kjøpers produksjonsvirksomhet.
- Kraft som forbrukes i den skattepliktiges produksjonsvirksomhet, verdsettes til det volumveide gjennomsnittet av prisen på kraft levert i henhold til den skattepliktiges egne langsiktige kjøpskontrakter med uavhengig part, jf. skatteloven § 18-3 annet ledd bokstav a nr. 3.

For konsesjonskraft bestemmer den faktiske uttaksprofilen (dvs. når kraften er tatt ut), hvilken times spotmarkedspris som skal legges til grunn for den øvrige kraften som skal verdsettes til spotmarkedspris.

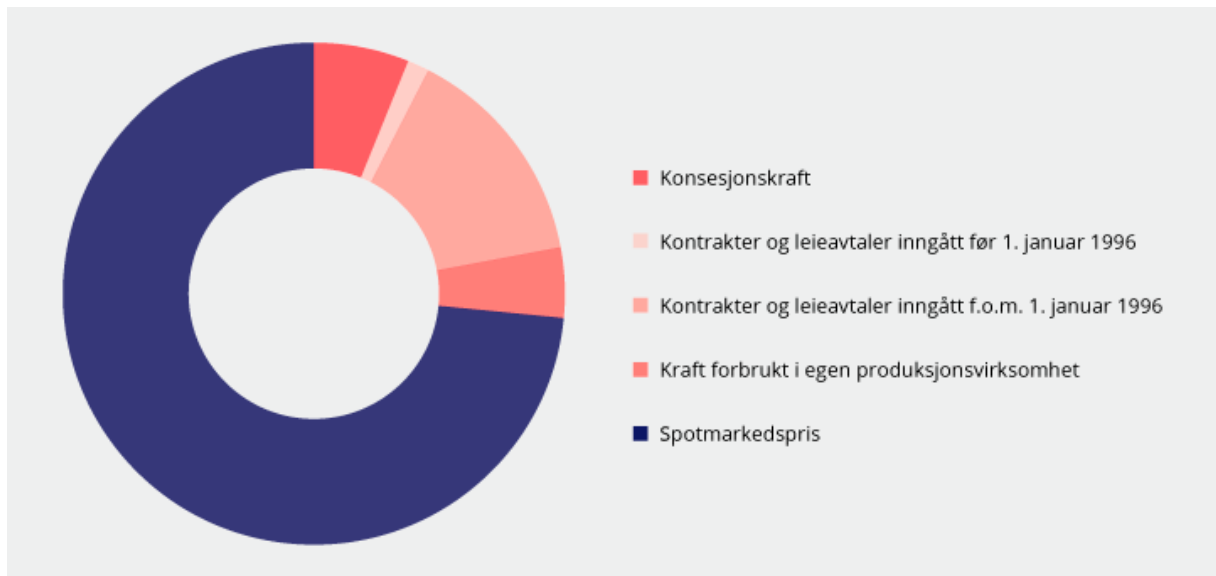
Dersom den faktiske produksjonen ved et kraftverk for eksempel er 100 000 kWh, og uttaket av konsesjonskraft for den timen er på 10 000 kWh, skal de resterende 90 000 kWh verdsettes til spotmarkedsprisen for den aktuelle timen.

Den skattepliktige må kunne dokumentere uttaksprofilen for konsesjonskraft, jf. § 18-3-18 i Finansdepartementets forskrift til skatteloven. Dokumentasjonen må foreligge i form av måling av faktisk uttak pr. time eller i form av kvantum pr. time som er meldt inn fra kunden. Når faktisk uttaksprofil ikke kan dokumenteres, fastsettes uttaksprofilen for konsesjonskraften sjablongmessig ut fra normal forbruksprofil i alminnelig forsyning, jf. § 18-3-18 annet punktum i Finansdepartementets forskrift til skatteloven.

Også for langsiktige kontrakter skal dokumentert uttaksprofil, enten ved målinger av faktisk uttak pr. time eller ved kvantum pr. time som er meldt inn av kunden, legges til grunn ved fastsettingen av timesspotmarkedsprisen for kraft som skal verdsettes til spotmarkedspris, jf. § 18-3-19 første ledd i Finansdepartementets forskrift til skatteloven. Dersom den skattepliktige ikke kan dokumentere uttaksprofilen, legges det til grunn at leveransene er fordelt jevnt over alle timer i året.

For kontrakter som gjelder leveranser i deler av året, kan det legges til grunn at leveransene er jevnt fordelt over leveringsperioden, jf. § 18-3-19 annet ledd i Finansdepartementets forskrift til skatteloven.

For kraft som forbrukes i den skattepliktiges egen produksjonsvirksomhet, skal det legges til grunn at leveransene er jevnt fordelt over alle timer i året, se § 18-3-20 i Finansdepartementets forskrift til skatteloven.

Figur 1 Produksjonsvolum etter verdsettelsesregel. Andel av grunnrenteskattepliktig produksjon i 2017

Kilde: Kraftskatteutvalget (NOU 2016: 19).

2.2 Bakgrunn for gjeldende verdsetting av kraft solgt på langsiktige kontrakter

Grunnrenteskatt på vannkraft ble foreslått av Rødseth-utvalget. Det foreslo bruk av faktisk oppnådd pris (brutto salgsinntekter) i grunnlaget for grunnrenteskatt.³ I Ot.prp. nr. 23 (1995–96) ble det i stedet foreslått å bruke årets spotmarkedspriser fordelt på årets produksjon, med følgende begrunnelse:

«Departementet foreslår at salgsinntektene fastsettes ut fra normpriser. På denne måten begrenses skattyters motiver til å foreta disposisjoner ut fra skattemessige hensyn. Departementet foreslår videre at skattegrunnlaget for et enkelt år fastsettes med utgangspunkt i det enkelte verks faktiske produksjon multiplisert med tilhørende spotmarkedspris. Spotmarkedsprisen er lik verdien av en marginal enhet kraft og kan således brukes til all verdsetting av kraften. Siden kraftmarkedet i prinsippet er et fritt marked, vil alle aktører på marginen forholde seg til en slik verdi.»

³ Jf. NOU 1992: 34. Utvalget ble satt ned for å vurdere endringer i skattesystemet for kraftselskaper.

Departementet la også vekt på at eventuell bruk av kontraktspriser i grunnrenteskatten ville kreve informasjon om når på døgnet og året kraften ble levert. Det ble foreslått at all produksjon med unntak av konsesjonskraft skulle verdsettes etter spotmarkedspriser. Det ble påpekt:

«Det er videre betydelige administrative problemer forbundet med å bruke annet enn markedspriser til fastsettelse av den skattepliktige inntekten. Dersom en skulle ta utgangspunkt i prisene i spesielle avtaler, måtte en i tillegg til prisinformasjonen ha informasjon om når på døgnet og når på året kraften blir levert. Dette kan variere fra avtale til avtale.»

Finanskomiteens flertall sluttet seg til forslaget om spotmarkedspris i Innst. O. nr. 62 (1995–1996) og uttalte at:

«Det er etter flertallets syn korrekt at spotprisen legges til grunn for beregning av grunnrente. Eksempelvis vil da spotprisen ta hensyn til at en kostbar utbygging kan øke produksjonen relativt mye i perioder hvor prisen på kraft er høy, og til at langsiktige kontrakter er inngått ut fra forventninger om en gjennomsnittlig spotpris. Spotprisen er i tillegg en lett observerbar størrelse.»

Det ble gjort unntak for konsesjonskraft, langsiktige kontrakter og kraft som industrien produserer og forbruker selv, jf. skatteloven § 18-3 andre ledd bokstav a nr. 1 til nr. 3. Om dette uttalte finanskomiteens flertall i Innst. O. nr. 62 (1995–1996) at:

«Flertallet vil legge vekt på industriens behov for sikker levering av kraft. På denne bakgrunn vil flertallet fremme forslag om at det ved beregning av skatt på grunnrente og eiendomsskatt benyttes spotmarkedspriser, med unntak av eksisterende langsiktige kontrakter inngått mellom uavhengige parter før 31. desember 1995 og med varighet på 7 år eller mer, og etter nærmere retningslinjer også kraft som i dag produseres og brukes innenfor samme foretak, produksjons- og brukerforetak som i all hovedsak har samme eiere

og i tilfeller der produksjon og bruk skjer innenfor samme konsern. For langsiktige kontrakter benyttes kontraktsprisen. For egenprodusert kraft brukes prisene som er fastsatt i de såkalte 1976-kontraktene, jf. St.prp. nr. 104 (1990–91). Dette skal også gjelde tilsvarende framtidige kontrakter med stortingsbestemte vilkår, visse andre kontrakter og industriens egen kraft etter retningslinjer gitt fra departementet. Det forutsettes at det legges opp til en streng praksis. Flertallet peker på at en slik endring vil gi mottakerne mer stabile rammebetingelser, og vil redusere kraftforetakets risiko ved inngåelse av langsiktige kontrakter.»

Hvorvidt verdsettingsreglene i grunnrenteskatten påvirker kraftprodusentenes insentiver til prissikring ble vurdert i St.prp. nr. 1 (2006–2007) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak* som oppfølging av et anmodningsvedtak fra Stortinget.⁴ Der viste departementet til følgende:

«Som illustrert i boks 2.2 vil grunnrenteskatt beregnet ut fra spotmarkedspriser uansett ikke være til hinder for at selskapene fritt kan inngå langsiktige kraftkontrakter til faste priser. Selskapene kan om ønskelig sikre en fast inntekt etter skatt dersom de tar hensyn til gjeldende skattevilkår når de bestemmer andelen av produksjonen som det inngås fastpriskontrakt for.»

En oppdatert versjon av regneeksempelet i boks 2.2 fra St.prp. nr. 1 (2006–2007) er tatt inn i vedlegg 1 til dette høringsnotatet.

2.3 Forbrukervernlovgivningen

Kontrakter som tilbys forbrukere, må overholde forbrukervernregelverket. Generelle regler om informasjon som skal gis til forbrukere i forkant av avtaleinngåelse, er nedfelt både i markedsføringsloven, angrerettloven og avtaleloven. Disse gjelder også for salg av strøm. Avtaleloven § 38b stiller informasjonskrav ved salg i fysiske butikker.

⁴ Jf. vedtak nr. 393, 31. mai 2005, som lyder: «Stortinget ber Regjeringen gjennomgå reglene for grunnrentebeskatningen innen vannkraftsektoren med siktemål om å oppnå mer langsiktighet i kraftmarkedet.»

Angrerettloven § 8 stiller krav til hvilke opplysninger som skal gis i forkant av avtaleinngåelse mellom næringsdrivende og forbrukere der avtalen inngås ved fjernsalg eller salg utenom faste forretningslokaler. Ettersom mange strømvavtaler inngås utenom faste forretningslokaler eller ved fjernsalg, er bestemmelsene i angrerettloven av særlig relevans for strømmarkedet. Generelle krav til prisopplysninger for strøm finnes i prisopplysningsforskriften kapittel 6.

En annen bestemmelse som kan ha betydning for strømvavtalene, er markedsføringsloven § 22. Den gir Forbrukertilsynet hjemmel til å forby urimelige avtalevilkår som benyttes overfor forbrukere. Ved rimelighetsvurderingen skal det legges vekt på hensynet til balanse mellom partenes rettigheter og plikter, og på hensynet til klarhet i kontraktsforhold, jf. bestemmelsens annet ledd. Forbrukertilsynet håndhever disse reglene og kan blant annet fatte forbudsvedtak med tvangsmulkt og vedtak om overtredelsesgebyr, jf. markedsføringslovens kapittel 7.

3 NÆRMERE OM GRUNNRENTESKATT OG MULIGHETEN FOR PRISSIKRING

Skattereglene bør verken svekke eller forsterke kraftprodusentenes insentiv til å prissikre produksjonen. Nedenfor drøftes hvordan grunnrenteskatten påvirker muligheten for prissikring og variabiliteten i inntekt etter skatt med henholdsvis gjeldende regler og et tilfelle med verdsetting til kontraktspris.

Virkingen av grunnrenteskatt på kraftprodusentenes mulighet for prissikring

Det er flere måter å inngå prissikring på strøm. Aktører som ønsker det, kan oppnå prissikring ved bruk av finansielle produkter omsatt på børs (f.eks. Nasdaq), OTC-meglere (Over The Counter-meglere) som tilbyr finansielle derivater, eller gjennom bilaterale avtaler. Kraftprodusentene vil gjøre valg om salg til spotpris eller fastpris ut fra sine strategier, markedsvurderinger og risikostyring. Aktører fra kraftbransjen har vist til at det er liten likviditet i det finansielle markedet, og at høye krav til sikkerhetsstillelse gjør det dyrt å sikre seg. I forbindelse med gjennomgangen av kraftsituasjonen 2021–2022 har Olje- og energidepartementet blant annet satt ut et

oppdrag som går på å gjennomgå status for det finansielle markedet i Norden og prissikringsmulighetene til kraftleverandører i Norge.

En kraftprodusent kan i teorien oppnå en sikker fremtidig inntekt etter skatt ved å prissikre en bestemt andel av kraftproduksjonen. Med dagens skatteregler er denne sikringsandelen 52,6 pst. av kraftproduksjonen (se vedlegg 1). Ettersom grunnrenteskatten i hovedsak beregnes etter spotmarkedspriser, må kraftprodusenten ta hensyn til det i sin prissikringsstrategi. Skal en kraftprodusent inngå langsiktige kontrakter, må man derfor i praksis sette av dobbelt volum av det man faktisk selger på fastprisavtaler. Bransjeaktører har signalisert at dette er en vesentlig årsak til at tilbudet begrenses.

Det er flere måter å illustrere virkningene av grunnrenteskatten på kraftprodusentens mulighet til prissikring. I figur 2 er det tatt utgangspunkt i et eksempelkraftverk med en årlig kraftproduksjon på 1 000 GWh. Figuren illustrerer hvordan kraftprodusentens inntekt etter grunnrenteskatt og selskapsskatt påvirkes av endringer i kraftprisen, avhengig av hvor stor del av kraftproduksjonen som er prissikret. Figur 2A tar utgangspunkt i dagens hovedregel, der kraft verdsettes til spotpris i grunnlaget for grunnrenteskatt, mens figur 2B tar utgangspunkt i at kraften verdsettes til kontraktspris. Selskapsskatten beregnes basert på oppnådde priser i begge figurer. Søylene i figuren er gruppert etter hvor stor andel av kraftproduksjonen produsenten har prissikret (sikringsandel) gjennom en langsiktig kraftkontrakt på 50 øre per kWh. I figuren er det sett på tre ulike prisscenarier hvor *spotprisen* blir henholdsvis 25, 50 og 75 øre per kWh.

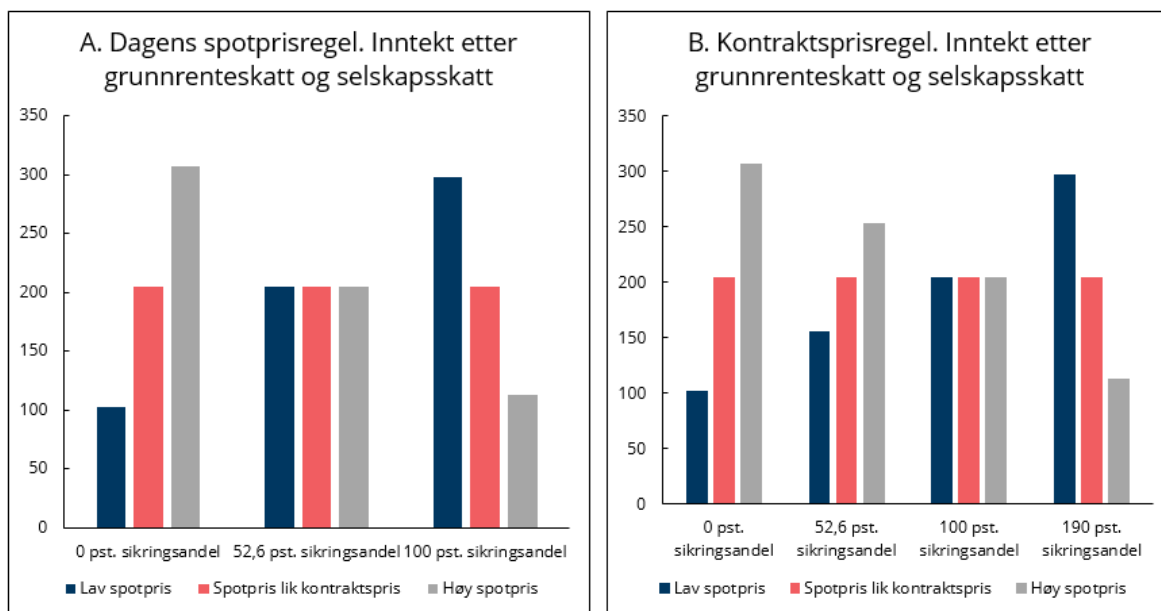
Søylene til venstre i figur 2A og 2B viser et tilfelle der kraftprodusenten selger hele kraftproduksjonen i spotmarkedet. Da vil inntekt etter skatt avhenge av spotpris, og blir lik i både figur 2A og 2B. Dersom kraftprodusenten i stedet ønsker en fast inntekt etter skatt, uavhengig av hva spotprisen faktisk blir, viser de midterste søylene i figur 2A at det kan oppnås ved å prissikre 52,6 pst. av kraftproduksjonen. I figur 2B, der kraft

verdsettes til kontraktspris i grunnlaget for grunnrenteskatt, må kraftprodusenten prissikre *hele* kraftproduksjonen for å oppnå en fast inntekt etter skatt.

Dette viser at når kraftproduksjonen verdsettes til spotmarkedspris i grunnrenteskatten, vil det volumet kraftprodusenten trenger å prissikre for å oppnå en ønsket inntektssikring etter skatt, være *mindre* enn dersom kontraktspris hadde vært lagt til grunn.

Vi ser videre av søylene til høyre i figur 2A at dersom kraftprodusenten i dag prissikrer *mer* enn 52,6 pst. av produksjonsvolumet, blir det en spekulasjon i lave spotpriser – med et tilsvarende tap dersom spotprisen blir høyere enn fastprisen. Til sammenligning vil søylene til høyre i figur 2B, som innebærer en prissikring av 190 pst. av kraftproduksjonen, gi samme resultat.

Regneeksemplene som ligger til grunn for figur 2 fremgår også av vedlegg 1.

Figur 2 Illustrasjon av inntekt etter skatt ved en langsiktig kraftkontrakt på 50 øre/kWh

Eksempelkraftverk med årlig produksjon på 1 000 kWh. Lav spotpris er 25 øre per kWh, kontraktspris er 50 øre per kWh og høy spotpris er 75 øre per kWh.

Kilde: Finansdepartementet.

Andelen av produksjonen som er sikret gjennom fastprisavtaler, ligger i dag vesentlig lavere enn 52,6 pst., slik at det er potensial for å øke sikringsandelene uten å overstige 52,6 pst. innenfor dagens regler. Ifølge signaler fra bransjeaktører er det grunn til å anta at volumet vil øke vesentlig fra produsentene når kraft verdsettes til kontraktspris i grunnlaget for grunnrenteskatt. Dersom markedet endrer seg dramatisk i retning av stor andel fastpriskontrakter, kan enkelte produsenter måtte holde tilbake volum fra fastprismarkedet for å ha tilstrekkelig eksponering mot spotpris. På den annen side kan kraftprodusenter som ønsker å tilby mer til fastpris enn det sikringsandelen tilsier, oppnå dette gjennom å ta motsvarende posisjon i det finansielle markedet. Aktører fra kraftbransjen har imidlertid vist til at det er liten likviditet i det finansielle markedet, og at høye krav til sikkerhetsstillelse gjør det dyrt å sikre seg.

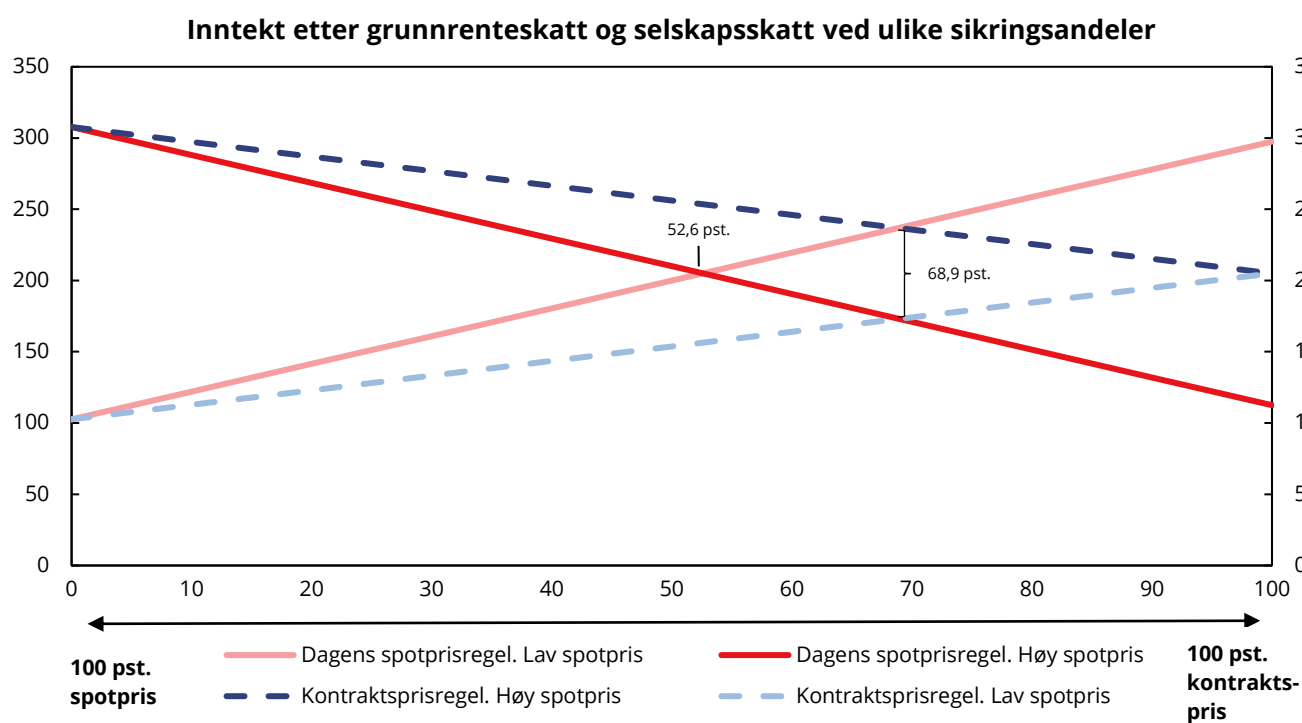
Dersom etterspørselen etter prissikring overstiger det grunnrenteskattepliktige vannkraftprodusenter er villige til å tilby, kan videre strømløse leverandører som ønsker å prissikre seg, også gjøre det i det finansielle markedet, med vind- og småkraftprodusenter og med utenlandske kraftprodusenter som er helt frikoblet fra grunnrenteskatten.

Virkning av grunnrenteskatt på variabilitet i inntekt etter skatt for kraftprodusenten

Om grunnrenteskatten er basert på spotmarkedspriser eller kontraktspriser, har betydning for *variabiliteten* i kraftprodusentenes inntekt etter skatt. Dette er illustrert i figur 3. Figuren er basert på det samme eksempelkraftverket som i figur 2. Den vannrette aksen i figuren angir hvor stor andel av kraftproduksjonen som er prissikret gjennom en langsiktig kraftkontrakt på 50 øre per kWh. De rødlige (heltrukne) linjene viser inntekt etter grunnrenteskatt og selskapsskatt med dagens hovedregel, der kraften verdsettes til spotpris, mens de blå (stiplede) linjene viser inntekt etter skatt om kraften verdsettes til kontraktspris. For å se på hvordan endringer i spotprisen påvirker inntekt etter skatt, er det skilt mellom en situasjon der spotprisen blir høyere enn kontraktsprisen (75 øre per kWh, vist ved den mørkerøde og mørkeblå linjen) og en

situasjon der spotprisen blir lavere enn kontraktsprisen (25 øre per kWh, vist ved den lyserøde og lyseblå linjen).

Som i figur 2 ser vi at en kraftprodusent som ønsker en fast inntekt etter skatt, kan oppnå dette ved å prissikre 52,6 pst. av kraftproduksjonen (med dagens spotprisregel) eller 100 pst. av kraftproduksjonen (med kontraktsprisregel). Men også med prissikring utover 52,6 pst. av kraftproduksjonen gir verdsetting til spotpris mindre variasjon i inntekt etter skatt enn verdsetting til kontraktspris. Det er illustrert ved at de røde linjene er tettere enn de blå linjene i figuren inntil 68,9 pst. av kraftproduksjonen er prissikret. Hvis kraftprodusenten prissikrer *mer* enn 68,9 pst. av kraftproduksjonen, vil dagens spotprisregel derimot gi større variasjon i inntekt etter skatt enn en kontraktsprisregel.

Figur 3 Illustrasjon av inntekt etter skatt for ulike sikringsandeler

Eksempelkraftverk med årlig produksjon på 1 000 kWh. Lav spotpris er 25 øre per kWh, kontraktspris er 50 øre per kWh og høy spotpris er 75 øre per kWh.

Kilde: Finansdepartementet.

Oppsummering

Gjennomgangen over viser at verdsetting til spotpris eller kontraktspris har betydning for hvor stor andel av produksjonen kraftprodusenten må prissikre for å oppnå en ønsket inntektssikring etter grunnrenteskatt og selskapsskatt. For kraftprodusenter som i hovedsak selger kraften i spotmarkedet vil verdsetting til spotmarkedspris isolert sett gi mindre variasjon i inntekt etter skatt enn verdsetting til kontraktspris.

4 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet har utredet et nytt unntak for verdsetting av produksjon levert til nærmere bestemte fastprisavtaler i grunnlaget for grunnrenteskatt. Departementet legger til grunn at strømleverandørene skal kunne tilby standardiserte fastprisavtaler til sluttbrukerne med et maksimalt prispåslag på den fastprisen leverandørene betaler til kraftprodusentene, og at det skal tilbys priser for perioder på henholdsvis 3, 5 og 7 år. Med sluttbrukere menes både forbrukere og næringsliv. I tillegg er det vektlagt at en endring i grunnrenteskatten må rammes inn slik at tiltaket ikke åpner for skattemessige tilpasninger.

Det maksimale prispåslaget skal bidra til at sluttbrukerne får bedre tilgang til fastprisavtaler. Ifølge strømpris.no, som er Forbrukerrådets tjeneste for sammenligning av strømpriser, hadde billigste fastprisavtale for Sør-Norge med bindingstid på tre år en pris på 174 øre/kWh per 14. juni 2022. Forbrukerrådet har til nå ikke anbefalt å inngå fastprisavtaler, fordi disse historisk har vist seg å være dyrere enn spotprisavtaler. I tråd med signaler fra bransjeaktører kan det antas at nivået produsentselskapene kan tilby kontrakter til for kraftkrevende industri, justert for forhold som avtalenes løpetid, også vil bli tilbudt andre sluttbrukere. En del av fastprisen kan være betaling for å slippe risikoen ved prissvingninger (forsikringselement), noe som forbrukere og andre kan ha god grunn til å ønske å betale for. Prisingen av fastprisavtaler har vært lite transparent. Et maksimalt påslag vil sikre at strømleverandørene under ordningen ikke får mulighet til å ta høye avanser på den prisen de selv oppnår hos kraftprodusentene.

Det maksimale prispåslaget skal også motvirke skattemessige tilpasninger ved interessefellesskap mellom kraftprodusent og strømleverandør. For vannkraft er den effektive, samlede marginalsattesatsen 59 pst., mens sattesatsen på alminnelig inntekt er 22 pst. Det vil med andre ord være insentiver til å få inntekter skattlagt kun som alminnelig inntekt. Dersom påslaget settes høyere enn det som er nødvendig for å dekke kostnadene ved å tilby fastprisavtalen for den mest effektive aktøren, flyttes inntekt fra den grunnrenteskattepliktige kraftprodusenten til leverandøren. Dersom disse er i interessefellesskap, gir det mulighet til å få en større del av overskuddet skattlagt kun som alminnelig inntekt. Settes påslaget for eksempel 1 øre for høyt, kan det isolert sett redusere provenyet fra grunnrenteskatten med inntil 330 mill. kroner årlig. Videre må hensynet til lavest mulig priser for sluttbrukerne veies opp mot hensynet til kostnadsdekning for strømleverandørene, slik at fastprisavtaler under ordningen blir tilbudt i markedet. Departementet legger opp til at det maksimale prispåslaget settes til 0,5 øre/kWh.

Utforming av et nytt kontraktsunntak gjennomgås nærmere i punkt 4.1.

Boks 1 Tilbud av fastprisavtaler i Sørøst-Norge og Sverige

Ifølge nettstedet strompris.no, som drives av Forbrukerrådet, var tilbudet av fastprisavtaler for sluttbrukere i Sørøst-Norge (NO1) som følger per 14. juni 2022:

<i>Fastprisperiode</i>	<i>Antall avtaler</i>	<i>Laveste pris (inkl. mva., unntatt fastledd)</i>
Mindre enn ett år	4	219 øre/kWh
Ett år	18	224 øre/kWh
Mer enn ett år	8	174 øre/kWh

Kilde: strompris.no.

Ifølge nettstedet compriser.se var til sammenligning tilbudet for sluttbrukere i Sverige (Stockholm, SE3) samme dag som følger:

<i>Fastprisperiode</i>	<i>Antall avtaler</i>	<i>Laveste pris (inkl. mva., NOK)</i>
Mindre enn ett år	2	183 øre/kWh
Ett år	35	154 øre/kWh
Mer enn ett år	46	118 øre/kWh

Kilder: compriser.se og Finansdepartementet.

Prisene er ikke direkte sammenlignbare fordi Oslo og Stockholm ligger i ulike prisområder. I tiårsperioden frem til 2021 var prisene i Stockholm (SE3) noe høyere enn i Oslo (NO1), men i 2022 (januar-mai) har gjennomsnittsprisen i Oslo vært 62 øre/kWh høyere enn i Stockholm (kilde: NordPool). Andre forhold, som ulik prisstruktur, likviditet i markedene for prissikring i de ulike prisområdene, og etterspørsel etter fastprisavtaler kan også spille inn.

Oversikten viser imidlertid at flere aktører tilbyr fastprisavtaler i Sverige enn i Norge, og at sluttbrukerne har vesentlig flere avtaler å velge mellom. I Sverige har også en høyere andel av husholdningene fastprisavtaler, med over 25 pst.¹, mot 5 pst. i Norge.

¹ Kilde: Statistikmyndigheten (SCB). [Fördelning av avtal på olika avtalstyper \(scb.se\)](https://www.scb.se/forbruk/energi/forbrukerundersokning/forbrukerundersokning-2021)

4.1 Utforming av et nytt kontraktsunntak ved standardiserte fastprisavtaler

Et nytt kontraktsunntak vil innebære at kraftvolum som er solgt etter nærmere definerte fastpriskontrakter mellom kraftprodusenter og strømleverandører, og videreformidlet til sluttbrukere gjennom standardiserte fastprisavtaler eller avtaler som inneholder de samme vilkårene, under visse forutsetninger verdsettes til kontraktspris i grunnrenteskatten. Med fastprisavtaler menes avtaler hvor strømprisen er fast gjennom avtalens varighet, uavhengig av markedsutviklingen eller når forbruket skjer. Unntaket må rammes inn på en måte som sikrer at det bare får virkning for kraft som videreselges til sluttbrukere etter de nærmere definerte standard fastprisavtalene. Unntaket må også utformes slik at det ikke oppstår tilpasningsmuligheter og provenytap. Det må legges vekt på administrative forhold, herunder mulighetene for skattemyndighetene til å kontrollere etterlevelsen av reglene.

Forslaget innebærer at det skal være samsvar mellom avtalene som inngås i de to avtaleleddene (dvs. mellom hhv. kraftprodusent og strømleverandør og mellom strømleverandør og sluttbruker), når det gjelder *varigheten, mengden* kraft som leveres og *tiden* for levering. Når en strømleverandør inngår en fastprisavtale med en sluttbruker, vil det samtidig inngås en avtale med en kraftprodusent om et tilsvarende volum. For kraftprodusenten vil kraftvolumet som skal verdsettes til kontraktspris, dermed variere med hvilke avtaler som inngås med sluttbruker. Dersom det ikke er et avtalt volum i avtalene med sluttbrukerne, vil volumet for kraftprodusenten også variere med sluttbrukernes forbruk. Det forutsettes at kraftprodusentens tilbud gjelder for en viss tidsperiode, slik at strømleverandørene kan markedsføre fastprisavtaler til en gitt pris overfor sluttbrukere.

Kravet til samsvar i volum per time i de to avtaleleddene er nødvendig for å sikre at tiltaket målrettes mot nærmere definerte, standardiserte fastprisavtaler til sluttbrukere. Det er også viktig for å unngå tilpasninger og for at kraftvolum som er solgt til

spotmarkedspris ikke skal verdsettes til kontraktspris. I forbindelse med de gjeldende kontraktsunntakene kan det legges til grunn at leveransene er fordelt jevnt over alle timer i året, dersom den skattepliktige ikke kan dokumentere uttaksprofilen. En slik regel kan ikke innføres for et kontraktsunntak knyttet til sluttbrukere generelt, fordi forbruket for slike kunder vil variere mye, blant annet med årstidene og med tiden på døgnet. For konsesjonskraft fastsettes uttaksprofilen for konsesjonskraften sjablongmessig ut fra normal forbruksprofil i alminnelig forsyning når faktisk uttaksprofil ikke kan dokumenteres. Også en slik regel vil innebære at det ikke er samsvar mellom kraft som omfattes av kontraktsunntaket og kraft som videreselges til sluttbruker etter standard fastprisavtaler. Det kan også gi insentiver til å innrette tilbudet av kontrakter mot fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet slik at den faktiske forbruksprofilen knyttet til kontrakten skiller seg fra normal forbruksprofil i alminnelig forsyning, når dette kan være skattemessig gunstig.

Samlet kan derfor en overføring av de gjeldende ordningene for langsiktige kontrakter eller konsesjonskraft til et nytt kontraktsunntak, gitt en utilsiktet uthuling av grunnrenteskatten med tilhørende provenytap. Det er ikke intensjonen med en utvidelse av kontraktsunntaket.

På denne bakgrunn har departementet lagt vekt på å sikre at det er samsvar mellom volumet som vil omfattes av et eventuelt, nytt kontraktsunntak og volumet som videreselges til sluttbrukere etter standard fastprisavtaler. Dette innebærer at det må stilles krav til at kontraktene mellom kraftprodusenter og strømselskaper inneholder vilkår som sikrer et slikt samsvar, og at opplysninger om det samlede, faktiske forbruket hos sluttbrukerne må registreres og lagres. Se punkt 4.1.1 til 4.1.3 nedenfor.

Det vises til utkast til nytt nr. 4 i skatteloven § 18-3 annet ledd bokstav a, utkast til endring i Finansdepartementets forskrift til skatteloven § 18-3-25 og utkast til nye §§ 18-3-29 til 18-3-32 i Finansdepartementets forskrift til skatteloven.

4.1.1 Krav til fastpriskontraktene mellom kraftprodusent og strømleverandør

Kraften som omfattes av det nye kontraktsunntaket, må leveres i henhold til kontrakter mellom eieren av kraftverket og en strømleverandør, og kontraktene må oppfylle visse krav. Det må følge av kontraktene at kjøperen av kraft skal formidle kraften som tas ut etter kontrakten videre til sluttbrukermarkedet, og at avtalene med sluttbrukerne skal ha et bestemt innhold.

Kontraktene som inngås mellom kraftprodusenter og strømleverandører vil være rammeavtaler som innebærer at strømleverandørene inngår avtaler med kraftprodusentene etter hvert som strømleverandørene inngår fastprisavtaler med sluttbrukere. Avtalene som inngås løpende mellom kraftprodusenter og strømleverandører vil speile avtalene som inngås mellom strømleverandører og sluttbrukere når det gjelder volum, varighet og prisområde. Avtalene kan inneholde bestemmelser om et variabelt volum, det vil si at prisen er gitt, mens forbruket kan variere. Alternativt kan avtalene inneholde bestemmelser om et avtalt volum per tidsenhet, slik at det gjennomføres jevnlig oppgjør ved over- og underforbruk til spotmarkedspris. Oppgjør av over- og underforbruk mellom strømleverandører og sluttbrukere vil ikke påvirke et nytt kontraktsunntak i grunnrenteskatten. Det er det faktiske volumet som er tatt ut av strømleverandøren etter den aktuelle fastpriskontrakten med kraftprodusenten som vil omfattes av kontraktsunntaket.

Kontraktene skal også stille krav om at strømleverandøren tilbyr den leverte kraften med et maksimalt prispåslag på den fastprisen leverandørene betaler til kraftprodusentene. Departementet legger opp til at det maksimale prispåslaget settes til 0,5 øre/kWh. Det følger av dette kravet at et større prispåslag ikke kan bygges inn i tilleggstjenester som tilbys sluttbrukere. Mulighet til å tilby tilleggstjenester bør etter departementets oppfatning ikke inngå i de standardiserte fastprisavtalene som skal ligge til grunn for et kontraktsunntak. Det er et mål at det skal tilbys enkle, transparente fastprisavtaler.

I dag er Norge inndelt i fem prisområder som er fastsatt av Statnett basert på hvor det er strukturelle flaskehalsen i overføringsnettet. De fem prisområdene er Sørøst-Norge (NO1), Sørvest-Norge (NO2), Midt-Norge (NO3), Nord-Norge (NO4) og Vest-Norge (NO5). Dette kan innebære forskjeller i strømpris mellom de ulike områdene.

Fastpriskontrakter som skal omfattes av det nye kontraktsunntaket i grunnrenteskatten, må knytte seg til et bestemt prisområde. Det må være regulert i kontraktene at kraften må videreselges etter standardiserte fastprisavtaler til sluttbrukere (eller avtaler som inneholder de samme vilkårene) som holder til i det samme prisområdet.

Avtalene som inngås løpende etter hvert som fastprisavtaler inngås med sluttbrukere, skal ha en bestemt varighet, for eksempel 3, 5 eller 7 år. I forskriftsutkastet er det lagt til grunn at avtalene skal ha en varighet på 3, 5 eller 7 år.

Fastpriskontraktene mellom kraftprodusenter og strømleverandører må inneholde en uttrykkelig bestemmelse om at strømleverandøren skal måle volumet som leveres til sluttbrukere under hver enkelt avtaletype og lagre opplysninger om dette i sju år, se nærmere under punkt 4.1.2.2.

4.1.2 Krav til fastprisavtalene mellom strømleverandører og sluttbrukere

4.1.2.1 Standardiserte fastprisavtaler

Som et ledd i arbeidet med standardiserte fastprisavtaler, har departementet blant annet hatt et møte med Energi Norge, som i etterkant har gitt tilbakemelding om at de jobber med å utarbeide standardavtaler. Forbrukertilsynet gir veiledning i arbeidet med standardavtaler for forbrukere. Arbeidet er ikke slutført, men det legges til grunn at slike standardavtaler foreligger både for forbrukere og næringskunder før en proposisjon om innføring av et mulig, nytt kontraktsunntak fremmes.

Nærmere vilkår om varighet, pris og variabelt/avtalt volum for kontrakter som skal verdsettes til kontraktspriser i grunnrenteskatten vil komme i tillegg til de faste vilkårene som følger av de standardiserte fastprisavtalene. Disse kriteriene vil være felles for en gruppe sluttbrukere, og definerer hvilket volum som skal inngå i kontraktsunntaket i grunnrenteskatten for kraftprodusenten med en viss, fast pris. En strømleverandør kan inngå flere ulike rammeavtaler med en eller flere kraftprodusenter, og dermed tilby ulike avtaletyper i sluttbrukermarkedet, med ulike bestemmelser om varighet, pris og volum.

4.1.2.2 Måling av forbruk

Det stilles ikke krav om at strømleverandøren måler forbruket per time for hver enkelt sluttbruker og oppbevarer opplysninger om dette. En forutsetning for at kontraktsunntaket skal gjelde er likevel at det følger av avtalen mellom kraftprodusenten og strømleverandøren at den sistnevnte må registrere og lagre opplysninger om samlet levering for hver avtaletype og for hver time. En avtaletype gjelder en bestemt kraftprodusent, et visst prisområde, en viss varighet, en viss pris og avtaler som er inngått i løpet av en viss periode. Strømleverandøren må også lagre opplysninger som viser at kravet om maksimalt påslag er oppfylt.

De nevnte opplysningene må oppbevares i sju år. Formålet med registreringen er at Skatteetaten skal kunne be om opplysninger for å kontrollere at volumet som er rapportert inn til Skatteetaten og som knytter seg til en fastpriskontrakt mellom en kraftprodusent og en strømleverandør, samsvarer med volumet strømselskapet har solgt videre til sluttbrukere på tilsvarende vilkår (med et prispåslag som ligger innenfor maksimalt påslag).

Eksempel på innhold i en avtale:

En rammeavtale inngått mellom en kraftprodusent og en strømleverandør har en varighet på to måneder. I løpet av to-månedersperioden kan strømselskapet selge

fastprisavtaler til sluttbrukere med varighet på tre år og til en pris på maksimalt 55,5 øre/kWh. Leveringene skjer fra kraftverk i prisområde 02, og sluttbrukerne befinner seg i samme prisområde. Opplysninger om totalt forbruk iht. denne avtalen per time for alle sluttbrukere som omfattes av denne avtaletypen, må registreres og lagres.

4.1.3 Tilordning av volum

Volumet som faktisk er tatt ut av en strømleverandør under en kontrakt med en kraftprodusent vil omfattes av unntaket i grunnrenteskatten. Det vil si at strømleverandørens uttak under kontrakten må måles per time og oppgis til kraftprodusenten.

Fastprisvolumet fordeles forholdsmessig på vannkraftverkene time for time dersom kraftprodusenten har flere vannkraftverk innenfor prisområdet.

4.1.4 Avvikling av avtaler mv.

4.1.4.1 Avvikling av avtale mellom kraftprodusent og strømleverandør

Dersom markedsutviklingen innebærer at prisen i fastpriskontraktene mellom kraftprodusenter og strømleverandører forventes å være høyere enn dersom tilsvarende volum blir levert til spotmarkedspris, kan det foreligge et insentiv for partene til å avvikle kontrakten, mot et oppgjør fra strømleverandøren til kraftprodusenten. Vederlag til en kraftprodusent ved avvikling eller endring av en fastpriskontrakt skal etter forslaget derfor inngå i grunnlaget for grunnrenteskatt.

4.1.4.2 Brudd på vilkår hos strømleverandør

For at det nye kontraktsunntaket i grunnrenteskatten skal gjelde, er det en forutsetning at strømleverandøren oppfyller vilkårene i avtalen med kraftprodusenten om maksimalt påslag, videresalg etter standardiserte fastprisavtaler og registrering av leveranser under hver avtaletype og for hver time. Dersom disse vilkårene ikke er oppfylt, vil verdsettingen i grunnlaget for grunnrenteskatt i utgangspunktet skje til spotmarkedspris for hele det aktuelle inntektsåret.

Dersom forventet spotmarkedspris for det aktuelle kraftvolumet er lavere enn fastprisen, kan kraftprodusenten komme gunstigere ut skattemessig dersom strømleverandøren ikke oppfylder avtalen dem imellom helt etter sitt innhold. Departementet foreslår derfor at manglende registrering av leveranser til sluttbrukere eller andre brudd på avtalen mellom kraftprodusent og strømleverandør bare skal føre til at spotmarkedspris legges til grunn dersom spotmarkedsprisen for det aktuelle volumet er høyere enn kontraktsprisen, inntektsåret sett under ett. Dette innebærer at kraftprodusenten må forsikre seg om at den avtalebaserte plikten blant annet til å registrere levering til sluttbrukere per time blir oppfylt av strømleverandøren, for at en lavere kontraktspris skal kunne legges til grunn i grunnrenteskatten.

4.1.4.3 Avbrudd fra sluttbrukerens side

Departementet legger til grunn at de standardiserte fastprisavtalene vil innebære at visse grupper sluttbrukere, som for eksempel forbrukere, kan si opp avtalene ved flytting. Dette innebærer at volumet som tas ut av strømleverandøren knyttet til en avtaletype med sluttbrukere reduseres. Dermed vil også volumet som inngår i unntaket i grunnrenteskatten reduseres. For øvrig vil en oppsigelse ved flytting etter forslaget ikke få betydning for grunnrenteskatten. Det samme gjelder ved stans av levering på grunn av mislighold fra sluttbrukeren.

Departementet legger videre til grunn at de standardiserte fastprisavtalene vil inneholde bestemmelser om at avtalene kan sies opp fra sluttbrukerens side også i tilfeller der sluttbrukeren ikke flytter. Det antas strømleverandøren etter avtalene normalt vil kunne kreve erstatning for økonomisk tap som følge av oppsigelsen (bruddgebyr). Det antas at erstatningen/bruddgebyret i utgangspunktet vil svare til differansen mellom den avtalte prisen og et gjennomsnitt av fremtidspriser for strøm multiplisert med fremtidig, forventet forbruk. For forbrukere kan avtalene inneholde særlige bestemmelser som skal sikre at forbrukerrettigheter ivaretas ved frivillig oppsigelse av leveringsavtaler. Blant annet må vilkår om lengden på bindingstid og utformingen av eventuelle bruddgebyr ikke være uklare eller ubalanserte i forbrukeres

disfavør. Bindingstid på 3, 5 eller 7 år i kombinasjon med dagens praksis for erstatning/bruddgebyr, kan være et urimelig avtalevilkår. Dersom man skal tilby kontrakter med så lang bindingstid til forbrukere, kan det derfor være nødvendig å tilby rimeligere oppsigelsesvilkår enn etter dagens praksis. Forbrukertilsynet fører tilsyn med standardkontrakter som benyttes av næringsdrivende overfor forbrukere, og har hjemmel til å forby urimelige avtalevilkår, jf. markedsføringsloven § 22. Ved oppsigelse og frikjøp av fastprisavtaler vil erstatningsoppgjør inngå i grunnlaget for alminnelig inntekt hos strømleverandøren.

Når en sluttbruker sier opp sin fastprisavtale med en strømleverandør, vil det skje et tilsvarende opphør av kontrakten mellom kraftprodusenten og strømleverandøren, for så vidt gjelder den delen av kontrakten som knytter seg til det volumet som skulle vært levert videre til den aktuelle sluttbrukeren. Dersom strømleverandøren betaler et beløp til kraftprodusenten for å dekke produsentens tap, vil dette beløpet inngå i grunnlaget for grunnrenteskatt hos produsenten, jf. punkt 4.1.4.1 ovenfor. I tilfeller der det er et interessefellesskap mellom kraftprodusent og strømleverandør, kan bestemmelsene om interessefellesskap i skatteloven § 13-1 få anvendelse. Det vil si at grunnlaget for grunnrenteskatt kan fastsettes ved skjønn hvis erstatningen fra strømleverandør til kraftprodusent er redusert eller mangler på grunn av interessefellesskapet.

4.2 Forholdet til de gjeldende unntakene for industrien og konsesjonskraft

Som det fremgår av omtalen av gjeldende rett under punkt 2, er det allerede i dag gjort noen unntak fra hovedregelen om bruk av spotmarkedspris ved beregning av grunnlaget for grunnrenteskatt. Tre av disse unntakene gjelder visse typer langsiktige kontrakter for levering til visse former for industriell bruk og kraft som forbrukes i den skattepliktiges produksjonsvirksomhet. Som forbruk i produksjonsvirksomhet regnes bare forbruk i industriell virksomhet som oppfyller vilkårene for registrering i Statistisk sentralbyrås industristatistikk i NACE-kode 20, 21, 24 eller 27, slik disse var avgrenset pr. 1. januar 1997, jf. § 18-3-4 i Finansdepartementets forskrift til skatteloven. Det er også gjort unntak for kraft som tas ut av kraftverket i henhold til vilkår for konsesjon.

Departementet foreslår at et nytt kontraktsunntak avgrenses mot volum som videreselges til sluttbrukere som omfattes av de nevnte NACE-kodene per 1. januar 1997. Dette omfatter virksomhet som går ut på hhv. produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettemateriale, unntatt møbler (kode 20), produksjon av papirmasse, papir og papirvarer (kode 21), produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter (kode 24) og produksjon av metaller (kode 27). For slike leveranser foreligger det allerede et unntak, og muligheter til å velge mellom ulike typer unntak fra hovedregelen om spotmarkedspris kan gi tilpasningsmuligheter og utfordringer med kontroll. Det samme gjelder for konsesjonskraft, og et eventuelt nytt kontraktsunntak foreslås avgrenset også mot konsesjonskraft.

5 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER AV ET NYTT KONTRAKTSUNNTAK

Vannkraftnæringen oppnår over tid en ekstraordinær avkastning (grunnrente) fordi den utnytter en begrenset, verdifull naturressurs. Denne meravkastningen kan ses på som en leieinntekt for naturressursen. Det har vært et bærende prinsipp både i beskatningen av petroleum og vannkraft at hele samfunnet skal få en andel av denne meravkastningen, blant annet gjennom grunnrenteskatten. Grunnrenteskatten for vannkraft virker nøytralt, slik at prosjekter som er lønnsomme før grunnrenteskatt, også vil være lønnsomme etter grunnrenteskatt.

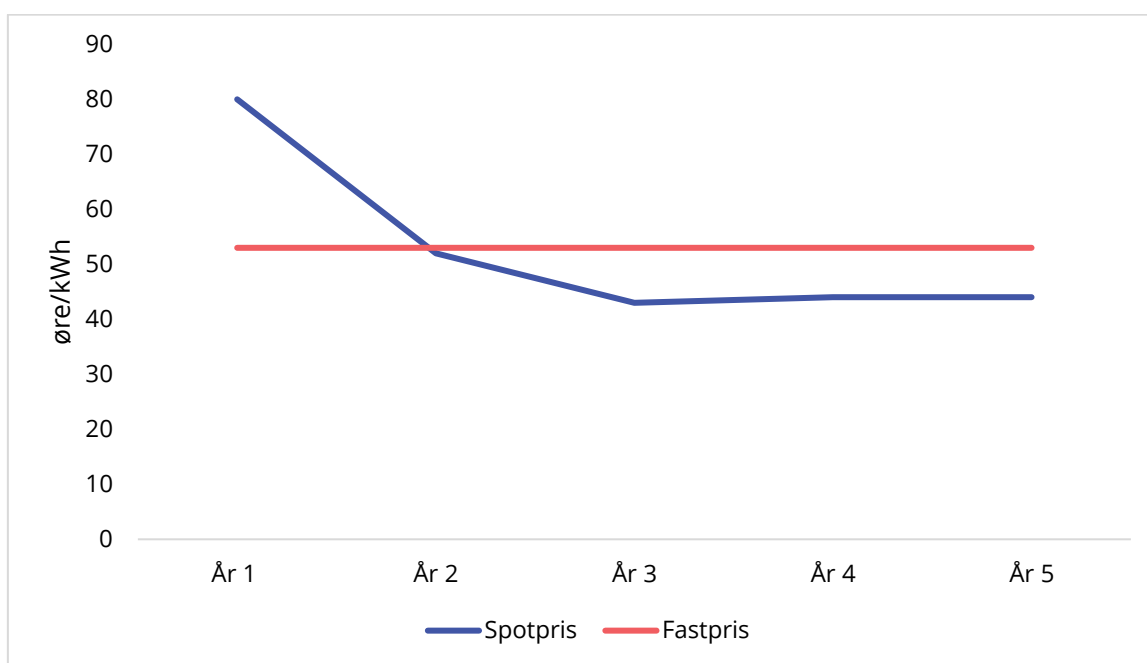
Grunnrenteskatten har gitt varierende, men betydelige inntekter for staten, og tilsvarende utgifter for kraftprodusentene.

5.1 Økonomiske og administrative konsekvenser for staten

Det er i dag en sterk sammenheng mellom løpende kraftpriser og statens inntekter fra grunnrenteskatten fordi mesteparten av kraftproduksjonen verdsettes spotmarkedspriser. Gjennomsnittlig årlig grunnrenteskatt i 2010–2020 var om lag 6,5 mrd. 2021-kroner. Høye strømpriser gir økt grunnrenteskatt, anslått til henholdsvis 17,2 mrd. kroner for 2021 og 25 mrd. kroner for 2022. En omlegging hvor større volum

verdsettes til fastpris vil gjøre at grunnrenteskatten i større grad tar utgangspunkt i faktisk oppnådde priser, og i mindre grad reflekterer den løpende, potensielle grunnrenten.

Prisene på *fremtidskontrakter* i det nordiske kraftmarkedet er for tiden (begynnelsen av juni 2022) lavere enn *spotmarkedsprisen*, selv om det er regionale forskjeller. Hvis markedet forventer at kraftprisene skal falle over tid, vil prisene på fastprisavtaler ligge under spotprisen. Sammenlignet med dagens regler vil statens inntekter fra grunnrenteskatt da bli skjøvet ut i tid og gi et provenytap i begynnelsen av perioden, men høyere inntekter mot slutten av perioden. Dette er illustrert i figur 4, hvor spotprisene for år 1 til 5 er basert på fremtidsprisene for 2023-2027 per 30. mai⁵ og fastprisen er satt til gjennomsnittet av disse.

Figur 4: Spotpris og fastpris ved forventning om fallende spotpriser over tid.

Kilde: Finansdepartementet

⁵ Future-priser (nordisk systempris) fra Nasdaq.

Hver enkelt sluttbruker må vurdere om en ønsker å inngå fastpris- eller spotprisavtaler, og andelen fastprisavtaler fremover er usikker. Når det legges bedre til rette for at sluttbrukere kan inngå fastpriskontrakter kan det føre til at andelen slike avtaler øker over tid. Også andre faktorer kan påvirke andelen som inngår fastpriskontrakter. Dersom en beregningsmessig legger til grunn gjennomsnittlig spotpris i år 1 på 80 øre/kWh og en gjennomsnittspris på fastpriskontrakter på 53 øre/kWh, som i figur 4, kan statens provenytab i år 1 grovt anslås som følger med ulike andeler:

Tabell 1: Eksempler for provenytab for staten første år ved utvidet kontraktsunntak og ulike andeler fastprisavtaler, forutsatt fastpris på 53 øre/kWh og spotpris på 80 øre/kWh.

Påløpte tall i mrd. kroner.

5%	10 pst.	25 pst.	52,6 pst.	100 pst.
0,5	1	2	4,5	8,5

Kilde: Finansdepartementet

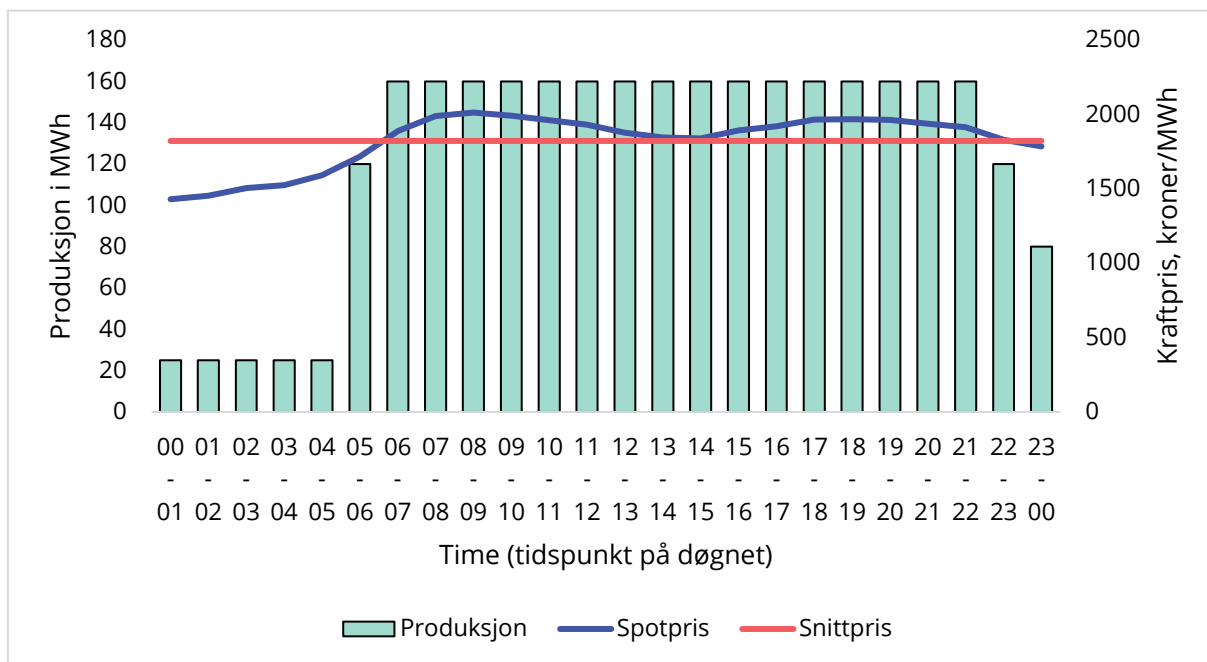
Dersom fremtidsprisene ligger over spotprisen vil situasjonen være motsatt, og over tid vil man forvente at provenyet blir uendret, eller litt økt hvis kraftprodusentene krever en «forsikringspremie» for fastpris sammenlignet med forventede fremtidige spotpriser. Det er som nevnt vanskelig å forutsi hvordan etterspørselen etter fastprisavtaler vil utvikle seg. Bransjen har gitt departementet signaler om at endringen kan gi en stor økning i volum tilbudt gjennom fastprisavtaler, jf. at det også med dagens regelverk er mulig å prissikre opp til 52,6 pst. av produksjonen uten å øke skatterisikoen og uten å bruke finansielle sikringsinstrumenter. Bransjeaktører har indikert at et teoretisk optimalt sikringsvolum på 52,6 pst. kan tilsi et volum tilgjengelig for fastpriskontrakter til alminnelig forsyning på 37,5 TWh. De har videre påpekt at dersom produsentene skal tilby fastpriskontrakter utover vel 50 pst. av produksjonen, så øker skatterisikoen med gjeldende regler. Om vannkraftprodusentene skal tilby et tilstrekkelig stort volum til fastpris til akseptable priser, er det etter Eidsiva Energis oppfatning en forutsetning av slike kontrakter beregnes til kontraktspris, jf. vedlegg 2.

En viktig grunn for å basere grunnrenteskatten på spotpriser er at det begrenser skattyters motiver til å foreta disposisjoner ut fra skattemessige hensyn. Ved unntak fra hovedregelen om spotpris må det stilles særskilte krav til fastpriskontraktene, både mellom kraftprodusent og strømleverandør, og mellom strømleverandør og sluttbruker. Selv om en rammer inn en endring i grunnrenteskatten slik at den i minst mulig grad åpner for skattemessige tilpasninger, vil det være krevende å unngå uønskede tilpasninger fullt ut. Det kan også være uforutsette tilpasningsmuligheter.

Kraftprodusentene har en effektiv marginal skattesats på 59 pst. Det vil være sterke insentiver til å flytte overskudd fra grunnrenteskattepliktig kraftproduksjon til strømleverandører som bare betaler ordinær selskapsskatt på 22 pst. når disse er i samme konsern. Skattereglene stiller krav til at transaksjoner mellom nærstående skal gjøres til armlengdes priser og vilkår. Dersom man likevel får slik overskuddsflytting vil det medføre provenytap for staten. Dette er en av årsakene til at strømleverandøren etter forslaget skal tilby den leverte kraften til sluttbrukerne med et begrenset, maksimalt prispåslag på den fastprisen leverandørene betaler til kraftprodusentene.

Figur 5 viser et eksempel med et regulerbart vannkraftverk som kan styre produksjonen til timer med høy spotpris. Dersom produksjonen i dette eksempelet verdsettes ut fra spotpris vil verdien være høyere enn hvis den baseres på en fastpris (satt til gjennomsnittsprisen det aktuelle døgnet). Grunnrenteskatten fastsettes på grunnlag av spotmarkedspriser per time multiplisert med faktisk produksjon ved kraftverket i de tilhørende timene. Etter forslaget må også strømleverandørens uttak under kontrakten måles per time og oppgis til kraftprodusenten. Fastprisvolumet fordeles forholdsmessig på kraftverkene time for time dersom kraftprodusenten har flere kraftverk innenfor prisområdet. I eksempelet i figur 5 vil det være en fordel for kraftprodusenten om fastpris legges til grunn fra kl. 6 til 22, mens spotpris legges til grunn om natten. Dersom det ikke kan utformes regler som hindrer slik tilpasning, kan det medføre en uthuling av grunnrenteskatten. For eksempelkraftverket i figur 5 vil

denne type tilpasninger kunne redusere grunnrenteskatten med anslagsvis 4–5 pst.

Figur 5: Eksempel på produksjon og pris gjennom et døgn for et regulerbart vannkraftverk.

Kilde: Finansdepartementet

Et nytt kontraktsunntak i grunnrenteskatten knyttet til nærmere spesifiserte, standard fastprisavtaler for sluttbrukere vil øke de administrative kostnadene for Skatteetaten i forbindelse med systemer, fastsetting og kontroll.

5.2 Økonomiske og administrative konsekvenser for bransjen

Forslaget vil endre grunnlaget for grunnrenteskatt for kraftprodusenter som selger kraft til fastpris i tråd med vilkårene for ordningen. Kraftprodusentene har gitt uttrykk for at en utvidelse av kontraktsunntaket i grunnrenteskatten vil øke tilbudet av fastprisavtaler kraftig. Virkningen for kraftprodusentene vil i stor grad tilsvare det som er beskrevet for staten i punkt 5.1, men med motsatt fortegn. I år hvor prisene på fastprisavtaler ligger under spotprisen, vil grunnrenteskatten bli lavere, mens den vil bli høyere i år hvor spotprisen ligger under fastpriser. Over tid forventes dette å jevne seg ut så lenge endringen ikke gir muligheter for skattemessige tilpasninger.

Strømlleverandørene vil kunne velge om de vil tilby fastprisavtaler under en slik ordning eller ikke. Dersom en strømlleverandør tilbyr slike fastprisavtaler avhenger de økonomiske konsekvensene av om marginen er større eller mindre enn for de produktene sluttbrukerne ellers ville valgt.

5.3 Økonomiske og administrative konsekvenser for sluttbrukere

På samme måte som i rentemarkedet har norske sluttbrukere i liten grad inngått fastprisavtaler for levering av strøm. 5,2 pst. av husholdningene og 3,7 pst. i tjenesteytende næringer hadde fastprisavtaler på strøm ved utgangen av første kvartal 2022. Dette er lavt i forhold til andre land, som for eksempel Sverige.

Hensikten med forslaget er å legge til rette for økt forutsigbarhet for sluttbrukere som ønsker det, og et bedre tilbud av fastprisavtaler vil gi økt konkurranse og bedre valgmuligheter. Den enkelte sluttbruker må selv vurdere om det er behov for og ønskelig å inngå en fastprisavtale.

Som nevnt må avtaler som tilbys til forbrukere være i tråd med forbrukervernregelverket, blant annet slik at det ikke må være for lang bindingstid og slik at et eventuelt bruddgebyr ikke er urimelig, jf. markedsføringsloven § 22.

5.4 Ikrafttredelse av et nytt kontraktsunntak

Et eventuelt unntak foreslås å tre i kraft med virkning fra og med inntektsåret 2023 og med virkning for leveranser av kraft mellom kraftprodusent og strømlleverandør (og mellom strømlleverandør og kunde) fra og med 1. januar 2023.

Unntaket vil i første omgang være tidsavgrenset. Det skal gjelde for kontrakter mellom kraftprodusent og strømlleverandør som inngås i løpet av 2022, 2023 og 2024.

Forslag til lov om endring i skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

Skatteloven § 18-3 annet ledd bokstav a nytt nr. 4 skal lyde:

«Kraft som leveres til en strømleverandør i henhold til langsiktig fastpriskontrakt og som leveres videre i henhold til standard fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet, verdsettes til kontraktsprisen. Den nærmere avgrensningen og retningslinjene for unntaket fastsettes av departementet i forskrift. Bestemmelsene i dette nummer gjelder ikke konsesjonskraft eller kraft som forbrukes i produksjonsvirksomhet.»

II

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2023 og med virkning for kontrakter mellom kraftprodusent og strømleverandør inngått i 2022, 2023 og 2024 og for kraft som leveres fra og med 1. januar 2023.

Forslag til forskrift om endringer i forskrift 19. november 1999 nr. 1159 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14

I

§ 18-3-25 skal lyde:

§ 18-3-25. Verdsettelse når spotmarkedspris er lavest
Prisen etter skatteloven § 18-3 annet ledd a nr. 1, nr. 2, nr. 3 og nr. 4 legges til grunn ved skattleggingen også når spotmarkedsprisen er lavere.

§§ 18-29 til 18-32 med deloverskrift skal lyde:

VIII. Kraft som skal verdsettes til annet enn spotmarkedspris – særlig om kraft til fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet

§ 18-3-29. Anvendelsesområdet for unntaket for langsiktige kontrakter for kraft for videresalg på standard fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet (...)

(1) Kraft levert til strømleverandør i henhold til langsiktige fastpriscontrakter, verdsettes til kontraktsprisen, jf. skatteloven § 18-3 annet ledd bokstav a nr. 4, forutsatt at:

- 1. Kontrakten har en varighet på 3, 5, eller 7 år.*
- 2. Kontrakten gjelder innenfor ett prisområde.*
- 3. Det følger av kontrakten at kraftvolumet som tas ut etter kontrakten, skal videreformidles til sluttbrukermarkedet i henhold til standard fastprisavtaler (...), eller avtaler som inneholder de samme vilkårene, med samme varighet, samme volum og i samme prisområde.*
- 4. Det følger av kontrakten at strømleverandøren plikter å oppfylle fastprisavtaler med sluttbrukere med kraft som er levert i henhold til kontrakten, og at prispåslaget ved salg i sluttbrukermarkedet maksimalt kan utgjøre 0,5 øre/kWh.*

5. *Kontrakten inneholder bestemmelser om at strømleverandøren plikter å registrere og lagre i sju år opplysninger om samlet levering for hver kontraktstype og for hver time. Videre må kontrakten forplikte strømleverandøren til å lagre opplysninger i sju år som viser at kravet om maksimalt påslag er oppfylt.*

6. *Det følger av kontrakten at strømleverandøren skal levere opplysningene som nevnt i nr. 5 til kraftprodusenten.*

(2) Kraft som forbrukes i produksjonsvirksomhet som nevnt i § 18-3-4 og konsesjonskraft som omfattes av skatteloven § 18-3 andre ledd bokstav a nr. 2, omfattes ikke av regelen i skatteloven § 18-3 annet ledd a nr. 4.

(3) Det er ikke til hinder for verdsettelse til kontraktspris at strømleverandør har organisert kraftkjøpsvirksomheten og salgsvirksomheten til sluttbruker i selskaper som er adskilte skattesubjekter. Samlet prispåslag kan likevel ikke overstige 0,5 øre/kWh.

§ 18-3-30. Manglende oppfyllelse eller avbrudd av fastprisavtale som nevnt i § 18-3-29

(1) For kontrakter som er inngått på betingelser som nevnt i § 18-3-29, men som ikke oppfylles etter sitt innhold, verdsettes kraften som er levert etter kontrakten til spotmarkedspris hos produsenten for hele inntektsåret. Dersom kontraktsprisen for kraftvolumet er høyere enn spotmarkedsprisen, inntektsåret sett under ett, verdsettes kraften likevel til kontraktsprisen.

(2) Vederlag til en kraftprodusent ved avvikling eller endring av en fastpriskontrakt skal inngå i beregningsgrunnlaget for grunnrenteskatt.

§ 18-3-31. Uttaksprofil for kraft som skal verdsettes til kontraktsprisen etter skatteloven § 18-3 annet ledd a nr. 4

For fastpriskontrakter som skal verdsettes til kontraktsprisen etter skatteloven § 18-3 annet ledd a nr. 4, skal den faktiske uttaksprofilen legges til grunn.

§18-3-32. Tilordning til kraftverk av leveranse som skal verdsettes til kontraktsprisen i henhold til fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet

(1) Leveranser som det skal tas hensyn til etter skatteloven § 18-3 annet ledd a nr. 4, fordeles etter kraftverkernes faktiske årsproduksjon på kraftverk som skattyter eller selskap i samme konsern eier i det aktuelle prisområdet, jf. skatteloven § 10-4.

(2) Når skattyter eller selskap i samme konsern eier en andel av et bruttolignet kraftverk, skal leveranser som nevnt i første ledd fordeles på denne andelen av verkets faktiske årsproduksjon.

II

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2023 og med virkning for kontrakter mellom kraftprodusent og strømleverandør inngått i 2022, 2023 og 2024 og for kraft som leveres fra og med 1. januar 2023.

VEDLEGG 1 REGNEEKSEMPLER

Tabell 1 og 2 viser regneeksemplene som ligger til grunn for figur 2 i høringsnotatets punkt 3. Tabell 1 tar utgangspunkt i dagens hovedregel, der kraft verdsettes til spotpris i grunnlaget for grunnrenteskatt, mens tabell 2 tar utgangspunkt i at kraften verdsettes til kontraktspris. Selskapsskatten beregnes basert på oppnådde priser i begge tabeller.

I eksempelet ønsker kraftprodusenten en fast inntekt etter skatt for en kraftproduksjon på 1 000 GWh. Med dagens spotprisregel oppnås dette med en sikringsandel på 52,6 pst., mens med en kontraktsprisregel gir en sikringsandel på 100 pst. en fast inntekt etter skatt.

I eksemplene er det lagt til grunn at selskapet er i skatteposisjon [både for grunnrenteskatt og selskapsskatt]. Selskaper utenfor skatteposisjon vil over tid kunne oppnå om lag de samme resultater ved fremføring av underskudd, og eventuelt tilpasning av sikringsandel.

Sikringsandelen som gir fast inntekt etter skatt, bestemmes av andelen etter skatt i vannkraftproduksjon i forhold til andelen etter skatt ved prissikring. Denne kan beregnes ved: $(1 - 0,22 - (1 - 0,22) * 0,474)/(1 - 0,22) = 0,526$. Det må dessuten tas hensyn til samvariasjon mellom årets produksjon og prisutviklingen for kraft. Det gjelder uavhengig av om skatten beregnes basert på spotpriser eller oppnådde priser.

Tabell 1 Inntekt etter grunnrenteskatt og selskapsskatt ved dagens spotprisregel¹

	Spotpris < kontraktspris Spotpris lik kontraktspris Spotpris > kontraktspris					
Salgsvolum, GWh	1 000					
Spotpris, øre per kWh	25,00		50,00		75,00	
Langsiktig kontraktspris, øre per kWh	50,00					
Sikringsandel, pst. av kraftproduksjon	52,6 %					
Grunnrenteskatt og selskapsskatt						
Grunnrenteskatt	Pris	Resultateffekt	Pris	Resultateffekt	Pris	Resultateffekt
Skattbar inntekt basert på spotpris	25,00	250,0	50,00	500,0	75,00	750,0
Grunnrenteskatt (47,4 pst.) ¹		92,4		184,9		277,3
Selskapsskatt						
Skattbar inntekt basert på oppnådd pris ²	38,15	381,5	50,00	500,0	61,85	618,5
Ordinær skatt (22 pst.)		83,9		110,0		136,1
Sum grunnrenteskatt og selskapsskatt		176,4		294,9		413,4
Selskapets inntekt etter skatt						
Inntekt langsiktige kontrakter (52,6 pst.)	50,00	263,0	50,00	263,0	50,00	263,0
Inntekt spotsalg (47,4 pst.)	25,00	118,5	50,00	237,0	75,00	355,5
Samlet inntekt fra kraftsalg		381,5		500,0		618,5
Sum grunnrenteskatt og selskapsskatt		176,4		294,9		413,4
Selskapets inntekt etter skatt		205,1		205,1		205,1
Selskapets inntekt etter skatt ved ulike sikringsandeler og spotpriser						
0,0 pst. sikringsandel		102,6		205,1		307,7
52,6 pst. sikringsandel		205,1		205,1		205,1
100,0 pst. sikringsandel		297,6		205,1		112,7

¹ Formell grunnrenteskattesats. Den effektive grunnrenteskattesatsen er gitt ved $0,474 * (1 - 0,22) = 0,37$.

² Gjennomsnittlig oppnådd pris. Ved en sikringsandel på 52,6 pst. og en spotpris på 25 øre per kWh vil for eksempel den gjennomsnittlige oppnådde prisen bli lik $0,526 * 50 + (1 - 0,526) * 25 = 38,15$ øre.

Kilde: Finansdepartementet.

Tabell 2 Inntekt etter grunnrenteskatt og selskapsskatt ved kontraktsprisregel

	Spotpris < kontraktspris Spotpris lik kontraktspris Spotpris > kontraktspris					
Salgvolum, GWh	1 000					
Spotpris, øre per kWh	25,00		50,00		75,00	
Langsiktig kontraktspris, øre per kWh	50,00					
Sikringsandel, pst. av kraftproduksjon	52,6 %					
Grunnrenteskatt og selskapsskatt						
Grunnrenteskatt	Pris	Resultateffekt	Pris	Resultateffekt	Pris	Resultateffekt
Skattbar inntekt basert på <u>oppnådd pris</u> ²	38,15	381,5	50,00	500,0	61,85	618,5
Grunnrenteskatt (47,4 pst.) ¹		141,0		184,9		228,7
Selskapsskatt						
Skattbar inntekt basert på oppnådd pris ²	38,15	381,5	50,00	500,0	61,85	618,5
Ordinær skatt (22 pst.)		83,9		110,0		136,1
Sum grunnrenteskatt og selskapsskatt		225,0		294,9		364,7
Selskapets inntekt etter skatt						
Inntekt langsiktige kontrakter (52,6 pst.)	50,00	263,0	50,00	263,0	50,00	263,0
Inntekt spotsalg (47,4 pst.)	25,00	118,5	50,00	237,0	75,00	355,5
Samlet inntekt fra kraftsalg		381,5		500,0		618,5
Sum grunnrenteskatt og selskapsskatt		225,0		294,9		364,7
Selskapets inntekt etter skatt		156,5		205,1		253,8
Selskapets inntekt etter skatt ved ulike sikringsandeler og spotpriser						
0,0 pst. sikringsandel		102,6		205,1		307,7
52,6 pst. sikringsandel		156,5		205,1		253,8
100,0 pst. sikringsandel		205,1		205,1		205,1

¹ Formell grunnrenteskattesats. Den effektive grunnrenteskattesatsen er gitt ved $0,474 * (1 - 0,22) = 0,37$.

² Gjennomsnittlig oppnådd pris. Ved en sikringsandel på 52,6 pst. og en spotpris på 25 øre per kWh vil for eksempel den gjennomsnittlige oppnådde prisen bli lik $0,526 * 50 + (1 - 0,526) * 25 = 38,15$ øre.

Kilde: Finansdepartementet.

VEDLEGG 2 INNSPILL FRA EIDSIVA ENERGI AS

Fastpriskontrakter som kan gi strømkundene trygg sikring

Dette forslaget skisserer hvordan vannkraftprodusentene kan bidra til at det gjennom fastpriskontrakter til alminnelig forsyning kan etableres en trygg sikringsordning for leverandørene og sluttbrukerne. Hensikten er først og fremst å gi strømfbrukerne mer forutsigbare strømregninger.

Bakgrunn

Utgangspunktet for forslaget er en antagelse om at det er et udekket behov for fastpriskontrakter i markedet:

- Sluttbrukermarkedet fungerer dårlig: Forbrukerne har liten tillit til kraftleverandørene (sluttbrukerselskapene) og blir frarådet av bl.a. Forbrukerrådet å inngå fastpriskontrakter. Forbrukere som egentlig ønsker å sikre seg mot høye priser (prisvariasjon), opplever dermed at de i realiteten ikke har mulighet til det.
- Kraftleverandørene har små muligheter til å påta seg risiko: Det er liten likviditet i det finansielle markedet og høye krav til sikkerhetsstillelse gjør det dyrt å sikre seg. Kraftleverandørene har ikke balanser som kan håndtere porteføljerisiko mellom innkjøps- og salgsforpliktelsene. De finansielle sikringsproduktene som tilbys kraftleverandørene har referanse til systemprisen som i perioder avviker mye fra den reelle prisen i det prisområdet som leverandørene opererer i, og er derfor lite egnet.
- Produsentene kan tilby fastpriskontrakter til leverandørene som de kan videreformidle til sine kunder.

For at forbrukerne skal være interessert i å kjøpe fastpriskontrakt, må de ha tillit til at kontrakten gir god sikring og at den ikke oppleves å være for dyr i forhold til spotpriskontrakt.

Med liten likviditet i det finansielle markedet, høye krav til sikkerhetsstillelse og områdepriser som avviker mye fra systempris er det all grunn til å tro at produsentene ønsker seg alternative sikringsinstrumenter. Fysiske kontrakter til alminnelig forsyning hvor grunnrenteskatten beregnes av kontraktspris etter modell av industrikontraktene vil være et slikt instrument.

To hovedtyper av kontrakter

Vi beskriver to hovedtyper av kontrakter nærmere under:

- Fastpriskontrakt med variabelt volum, som innebærer fast pris uavhengig av forbruk
- Fastpriskontrakt med avtalt volum, som innebærer fast pris for et forhåndsbestemt volum og der både over- og underforbruk prises i henhold til spotprisen.

Kontraktene deler risikoen mellom deltakerne på ulike måter, noe som har betydning for hvor mye de koster.

Til slutt drøfter vi varianter av kontraktene og felles elementer som må avklares for begge typene. Det er ikke noe i veien for at begge typer kontrakter tilbys i markedet.

Fastpriskontrakt med variabelt volum

- *Forbrukerne:* Dette er den enkleste kontrakten for forbrukerne. Løsningen innebærer at strømkunden betaler en fast pris pr. kWh uavhengig av strømforbruk. I avtaleperioden vil strømregningen kun variere fra måned til måned og fra år til år avhengig av løpende forbruk. Produktet passer for kunder som er villige til å betale for å ha minst mulig variasjon i strømregningen. Kunden kan velge at en forhåndsdefinert prosentvis andel av volumet prises i henhold til spotprisen.
- *Leverandørene:* Leverandørene kjøper fastprisavtaler fra produsentene etter hvert som kundene inngår avtale om fastpriskontrakt. Leverandørene må selge strømmen videre på de samme betingelsene pluss et (regulert) maksimalt påslag pr. kWh.
- *Produsentene:* Produsentene tilbyr fastpriskontrakter ved å stille et visst volum tilgjengelig via en handelsplattform. Tilbudet må stå ved lag for en nærmere bestemt periode slik at

leverandørene vet hvilke avtaler de kan tilby i sluttbrukermarkedet. Siden volumet i kontrakten er variabelt og markedsprisen følger forbruket (kald vinter gir høyere forbruk), innebærer det profil- og volumrisiko for produsenten i tillegg til prisrisikoen.

Fastpriskontrakt med fast volum

- *Forbrukerne:* Forbrukerne betaler en fast pris for et forhåndsbestemt forbruk. Produktet passer for forbrukere som er villige og har mulighet til å bære mer av risikoen selv. Volumet kan defineres på mange måter. Et volum pr. time basert på kundens historiske forbruksprofil er enklest å prise og innebærer at kunden betaler spotpris for overforbruk og får tilbakebetalt i henhold til spotpris for underforbruk. Historiske og løpende timedata for både forbruk og pris er enkelt tilgjengelig via Elhub. Alternativt kan det inngås avtale om et fast volum pr måned hvor månedlig volumet tilpasses historisk forbruksprofil. Når volumet for måneden er oppbrukt, betales spot for de resterende dagene i måneden. Hvis forbruket er lavere enn avtalt volum, betales avtalt pris pr. kWh for det faktiske forbruket.
- *Leverandørene:* Leverandørene kjøper fastprisavtaler fra produsentene etter hvert som kundene inngår avtale om fastpriskontrakt og må selge strømmen videre på de samme betingelsene, i tillegg til et regulert maksimalt påslag pr. kWh.
- *Produsentene:* Produsentene tilbyr på samme måte som over, et visst volum tilgjengelig via en handelsplattform. Siden kontrakten spesifiserer fast volum og profil, tar produsentene en mindre markedsrisiko og kan derfor tilby en lavere pris for kontrakten. Risikoen blir sammenlignbar med risikoen i fastpriskontrakter til industrien som har volumbestemmelser og som regel en flat uttaksprofil. Alternativet med fast månedlig volum innebærer en profilrisiko for produsentene som må prises inn i kontraktene.

Andre elementer

- Kontrakten gjelder i et bestemt prisområde. Det innebærer at kontraktene representerer en sikring i forhold til områdeprisen, noe som vil gjøre risikopåslaget til produsentene lavere.
- Kontrakten kan ikke tas med fra ett sted til et annet. Dvs. at det må lages regler for hvordan kontrakten skal håndteres dersom kunden flytter.
- Forbruker må binde seg for et bestemt tidsrom, f.eks. 5 eller 7 år. Kunder som vil gå ut av avtalen før perioden er utløpt, stilles overfor et gebyr som reflekterer restverdien av kontrakten.
- Lengden på kontrakten må være den samme for produsenten som tilbyr kontrakten og kunden som kjøper den.
- For begge typer kontrakter kan det være valgfritt hvor mye man vil sikre til fastpris.
- Begge kontraktene gir incentiver til å gjennomføre energieffektiviseringstiltak på lang sikt fordi prisbetingelsene er markedsbaserte. Fastpriskontrakt med variabelt volum gir svake incentiver til kortsiktige tilpasninger, mens kontrakt med fast volum gir incentiver til tilpasninger uansett dekningsnivå fordi også underforbruk prises i henhold til spotpris.

Betydning av grunnrenteskatten

Grunnrentebeskatning basert på spotpris innebærer at produsentene isolert sett løper en høyere skatterisiko knyttet til fastpriskontrakter. Dagens nivå på selskaps- og grunnrenteskatt innebærer at den maksimale sikringsandelen for produsentene er vel 50% av produksjonen i normale år. Dersom produsentene tilbyr fastpriskontrakter ut over dette, øker skatterisikoen. Det innebærer at tilbudet begrenses og at fastpriskontraktene blir dyrere. En forutsetning for at vannkraftprodusentene skal tilby et tilstrekkelig stort volum til fastpris til akseptable priser, er derfor at disse kontraktene likebehandles med industrikontraktene, dvs. at grunnrenteskatt beregnes av kontraktspris.

Problemet med internprising for å unngå grunnrenteskatt ved å hente ut marginer i leverandørleddet for integrerte selskap, forhindres både av regulering av leverandørpåslaget og av at prisnivået offentliggjøres via portal/megler.

For å sikre konkurranse og transparens bør det opereres med standardiserte avtaler. Staten kan stille krav til form og innhold for at avtalen skal grunnrentebeskattes etter kontraktspris.